

ІНФОРМАЦІЙНІ ТЕХНОЛОГІЇ ТА ЕКОНОМІЧНА БЕЗПЕКА

УДК 339.543

DOI: 10.37332/2309-1533.2020.5-6.22

JEL Classification: F 02, L 86

Фрадинський О.А.,
канд. екон. наук, доцент, старш. наук. співроб.,
завідувач відділу дослідження митних ризиків,
Науково-дослідний центр митної справи
Науково-дослідного інституту фіскальної політики
Університету державної фіскальної служби України,
Брендак А.І.,
начальник відділу розвитку міжнародної
транзитної системи
Департаменту розвитку митної
справи та контролю діяльності,
Державна митна служба України

ЗАРУБІЖНИЙ ДОСВІД ЗАСТОСУВАННЯ МИТНИХ ІНФОРМАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ

Fradynskyi O.A.,
*and.sc.(econ.), assoc. prof., senior research fellow,
head at the department of researches of customs risks,
University of the State Fiscal Service of Ukraine,*
Brendak A.I.,
*head of division on development of
international transit system,
Department of Customs Affairs Development
and Control of Activities,
State Customs Service of Ukraine*

FOREIGN EXPERIENCE IN THE APPLICATION OF CUSTOMS INFORMATION TECHNOLOGIES

Постановка проблеми. Однією із базових основ теперішнього глобалізованого світу виступають інформаційні технології, без активного використання яких неможливо уявити сучасне суспільство. Не є винятком у цих процесах і митні адміністрації країн світу, які використовують комп'ютерні напрацювання та технології з метою спрощення митних процедур, пришвидшення перетину митного кордону, сприяння міжнародній торгівлі, аналізу можливих ризиків, забезпечення безпеки людей та навколишнього природного середовища. За таких умов, для Державної митної служби України важливого значення набуває вивчення провідного зарубіжного досвіду використання митних інформаційних технологій, адже завдяки цьому досягається економія фінансових, людських і часових ресурсів та зростає ефективність роботи української митниці.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питання використання зарубіжного досвіду застосування митних інформаційних технологій досліджувалося в працях провідних вітчизняних та зарубіжних вчених, серед яких найбільш вагомі здобутки варто виокремити у А. Андреева, В. Андреева, Є. Бабалика, І. Бережнюка, М. Бойкова, А. Краснова, Б. Кормича, Є. Лебедевої, Н. Литвин, Ю. Малишенка, С. Мозера, П. Пашка, В. Сергійчик тощо.

Проте, незважаючи на проведені наукові дослідження, в силу особливостей динамічного розвитку митних інформаційних технологій, зазначений предмет дослідження потребує постійного безперервного вивчення та врахування останніх змін і тенденцій у цій сфері з боку науковців.

Постановка завдання. Мета статті полягає у дослідженні зарубіжних підходів до формування та функціонування інформаційних технологій у сфері митної справи.

Виклад основного матеріалу дослідження. У зміненій редакції Міжнародної конвенції про спрощення і гармонізацію митних процедур (Київська конвенція) від 26 червня 1999 року питанням інформаційних технологій присвячено розділ 7 «Застосування інформаційних технологій», яким передбачено, що для забезпечення митних операцій митна служба застосовує інформаційні технології у випадку, якщо вони є економічно вигідними та ефективними для митних служб і торгівлі. Митна служба визначає умови їхнього застосування. Для впровадження комп'ютерних систем митна служба використовує відповідні міжнародні стандарти та здійснює консультації за участі усіх безпосередньо зацікавлених сторін. Нові чи змінені норми національного законодавства повинні передбачати: електронні способи обміну інформацією як альтернативу вимозі представлення паперових документів; поєднання електронних та документарних методів посвідчення дійсності та ідентичності; право митної служби залишати в себе інформацію для використання у митних цілях та, у разі потреби, обмінюватися такою інформацією з іншими митними службами та з усіма іншими користувачами, якщо це допускається законом, за допомогою електронних засобів обміну інформацією [5]. Основні переваги застосування митних інформаційних технологій наведено на рис. 1.

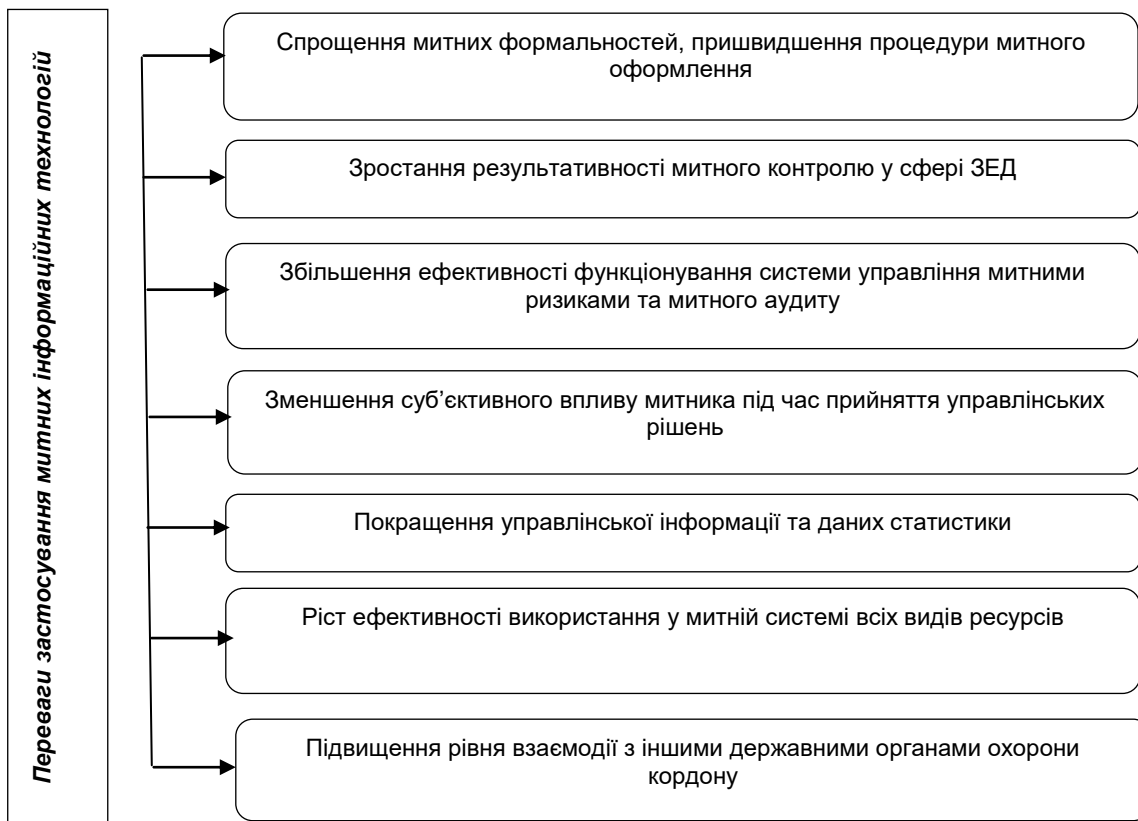

Рис. 1. Характеристика переваг використання інформаційних технологій для митної системи

Джерело: узагальнено на основі [9]

Всесвітньою митною організацією (далі – ВМО) у червні 2018 року було оприлюднено Strategic leadership in information technology – Стратегічне керівництво у сфері інформаційних технологій (далі – СК), в якому містяться рекомендації щодо використання інформаційно-комунікаційних технологій (далі – ІТ) в митних органах. Структурно СК складається з 4 глав та одного додатку [11].

В першій главі СК – «Стратегічне планування та ІТ» – наголошується на важливості планування; прив'язка стратегічних цілей до ключових показників ефективності допомагає в розробці обґрунтованого планування стратегії у сфері інформаційних технологій, ІТ-структур, ІТ-проектів. Також наводиться опис різних видів планування та підкреслюється, що для ефективного управління та прийняття дієвих рішень необхідно активно використовувати увесь спектр наявних методів планування та інтегрувати їх у панель прийняття управлінських рішень.

Друга глава СК – «Стратегічні масштаби ІТ» – присвячена ролі та впливу ІТ-технологій на ефективність діяльності митних органів в частині здійснення більш дієвого митного контролю, застосування митного законодавства, адміністрування митних платежів, аналізу митної інформації, підвищення якості митних даних. У цій частині СК проводиться опис концепції «цифрової митниці».

Зазначена концепція представляє собою стратегічний підхід стосовно сприяння підтримці реформи митного та транскордонного регулювання на основі інформаційних технологій митним адміністраціям, які націлені на використання ІТ в межах методів, інструментів та керівних принципів, рекомендованих ВМО. Запропонована модель зрілості «цифрової митниці» передбачає поетапний підхід до застосування ІТ-технологій і базується на розумінні того, що країни мають різний рівень розвитку ІТ-технологій, у них відрізняються національні пріоритети та різний рівень ресурсного забезпечення.

В основу моделі зрілості було покладено шість рівнів [6, с. 236-237]:

1. Ініціювання – збір даних про торговельні угоди; веб-сайт; публікація інформації; автоматизація діловодства.

2. Реалізація – стандартизація даних; електронна обробка декларацій та оформлення; дематеріалізація супровідних документів.

3. Консолідація – попереднє інформування; гармонізація даних; обробка інформації до прибуття; система управління ризиками; постмитний контроль.

4. Залучення – електронне управління кордоном; інтеграція електронних послуг; інтегрована система електронних платежів; спільне відслідковування; спільне управління митним доглядом; мобільне програмне забезпечення.

5. Закріплення – рішення для електронної комерції; автоматизоване митне оформлення в режимі «24 на 7»; обмін інформацією з іншими державними установами; транскордонний обмін інформацією.

6. Початок – розробка Службового блоку Глобальної митної мережі; взаємне визнання; функціональна сумісність «Єдиного вікна»; використання найновіших технологій в митній діяльності.

Проблема запропонованої моделі в тому, що вона носить описовий характер та представлена лише схемою, для розуміння якої необхідні додаткові пояснення того, що ж все таки мали на увазі розробники. Зростання рівня «цифровізації» не лише підвищує рівень надання митних послуг, але й зменшує витрати учасників зовнішньоекономічної діяльності та є запорукою масштабного спрощення процесів міжнародної торгівлі.

ВМО визначила 10 кроків процесу управління змін, до яких було віднесено: зосередження на бізнес-процесі; розробка профіля процесу; зіставлення схем процесів; оцінка процесу; навчання в інших; редизайн бізнес-процесу; баланс процесів та технологій; управління змінами процесу; підготовка персоналу до змін; постійне покращення процесу.

В межах третьої глави СК – «Управління проектами в сфері ІТ» – розглянуто питання етапів життєвого циклу проектів у контексті їх ініціалізації, планування, виконання, завершення та оцінки. Зроблено висновок, що стратегічний план діяльності у сфері митних ІТ-технологій доцільно розробляти на 3–5 років із можливістю внесення змін для реагування на існуючі потреби та виклики. В розробці програмного забезпечення запропоновано використовувати лінійні або ітераційні підходи. При лінійному підході весь проект розплановується на поступові фази, без виконання яких неможливий подальший перехід. Ітераційна розробка передбачає розбиття проекту на відносно самостійні частки – ітерації, виконання яких може відбуватися як послідовно, так і паралельно.

Четверта глава – «Управління ІТ» – присвячена питанням ефективного використання ІТ-технологій в практичній діяльності митних служб. Підкреслено, що на цю ефективність прямо впливатиме рівень оперативної взаємодії митників, які безпосередньо здійснюють митні процедури із активним використанням програмних продуктів, та ІТ-фахівців митної служби. Також описані організаційні ризики та наведена їх прив'язка до стратегічних цілей; приділена увага питання аналізу та управління митною інформацією.

В додатку СК зосереджена інформація стосовно нормативно-правових та управлінських актів, що мають відношення до питання «цифрової митниці»; він містить схеми, рисунки, текстовий матеріал, який допомагає користувачеві зрозуміти та зорієнтуватися в питаннях, які виносяться на розгляд в СК.

В цілому слід визнати, що СК включає в себе корисні поради та настанови для керівників митних адміністрацій, що увібрав в себе досвід ВМО та може бути використаним для розбудови «цифрової митниці». Хоча, заради справедливості, слід зазначити, що матеріали СК повинні бути більш деталізованими та більш приземленими, відійшовши від узагальнень.

Проаналізувавши рекомендації ВМО у сфері ІТ, варто звернути увагу на специфіку та особливості функціонування вже існуючих митних інформаційних технологій у країнах-лідерах цієї сфери.

Одним із фаворитів у світовому рейтингу ефективності митних адміністрацій є митна служба Сінгапуру, яка реалізовує свої функції у складі Міністерства фінансів та основне своє завдання вбачає у створенні сприятливих умов для зовнішньоекономічної діяльності, спрощенні митних процедур,

контролі за доходами держави у сфері ЗЕД. Останнє реформування митної служби Сінгапуру закінчилося 1 квітня 2003 року, коли на базі акцизного та митного управлінь було створено єдиний контролюючий орган, до завдань якого було віднесено контроль за дотриманням митного законодавства, сприяння у розвитку торгівлі, аудит суб'єктів ЗЕД, формування даних торговельної і митної статистики, видача дозволів та ліцензій, боротьба з ухиленням від сплати митних платежів.

Одним із секретів успішності Сінгапуру у сфері митного регулювання є вибір свого подальшого розвитку у сфері вдосконалення інформаційного забезпечення діяльності та активного використання ІТ-технологій. Цікаво, що цей процес розпочався ще у 1980 році, коли при Міністерстві фінансів було створено національну раду по комп'ютеризації. Починаючи з середини 1980-их років, урядом країни було прийнято рішення про спрощення та впорядкування процедур у сфері зовнішньоекономічної діяльності та здійснення митних процедур, яке мало на меті посилити позиції Сінгапуру як міжнародного торговельного центру та покращити ситуацію із зовнішньою торгівлею. З цією метою для забезпечення належної підтримки у використанні інформаційних технологій для перегляду та вдосконалення законодавчих норм і процедур у сфері торгівлі були створені спеціальні комітети за участю представників вищих урядових керівників та провідних представників торговельного бізнесу.

Результатом їх діяльності стало започаткування наприкінці 1986 року створення першої у світі електронної загальнонаціональної системи подачі торговельної і митної документації за принципом «Єдиного вікна», яка у тестовому режимі запрацювала вже з 1 січня 1989 року, а повноцінно – із червня цього ж року та отримала назву TradeNet.

Завдяки інноваційному використанню інформаційних технологій було збільшено ефективність роботи контролюючих органів та зменшено фінансові й часові затрати декларантів. Основні переваги у використанні TradeNet наведено в табл. 1.

Таблиця 1

Порівняльна характеристика переваг використання системи TradeNet

Вид операційної діяльності	В ручному режимі	Через TradeNet
Подання документів	Через уповноважених осіб	Особисто, не виходячи з кабінету
Час подання документів	Лише в робочий час	Цілодобово, без вихідних
Кількість відвідувань контролюючого органу	По 2 рази для кожного поданого документу	Не потребує
Кількість екземплярів документу	До 35 одиниць	Один
Термін розгляду заявки	Від 4 годин до 2 днів	Протягом 10 хвилин
Ввіз/вивіз товарів, що оподатковуються митом	Подача окремого пакету документів для митниці	Митниця автоматично отримує подані в систему документи
Ввіз/вивіз товарів, що підпадають під обмеження	Подача окремого пакету документів контролюючому органу	Контролюючий орган автоматично отримує подані в систему документи
Збір за внесення документів	10-20 доларів Сінгапуру	2,88 доларів Сінгапуру
Утримання митних платежів	Банківський чек	Автоматичне списання з банківського рахунку платника

Джерело: узагальнено на основі [3; 8; 10; 12]

Основні напрямки використання митною службою Сінгапуру системи TradeNet полягають в наступному:

- автоматизована обробка декларацій в режимі он-лайн з можливістю особистого втручання митника для призупинення розгляду, для затвердження або відмови у затвердженні декларацій, певних типів заявок на отримання дозволів та свідоцтв про походження товарів;
- накопичена в «єдиному вікні» інформація є основою інформаційного забезпечення функціонування системи аналізу та управління митними ризиками;
- запит та скачування в режимі онлайн заявок на отримання дозволів та свідоцтв про походження товарів із врахуванням вимог та критеріїв митного законодавства;
- підтримка в робочому поточному стані в режимі он-лайн інформації про коди товарів, імпортерів, експортерів, ліцензії тощо;
- взаємодія з внутрішніми інформаційними системами контролюючих органів для передачі файлів і звітів з метою узагальнення інформації та формування баз даних по виданих дозволах (про експортерів, імпортерів, декларантів, митних брокерів);
- створення періодичних статистичних інформаційних масивів та звітів за запитом.

Починаючи з 2007 року, коли митницею Сінгапуру було прийнято рішення про розширення можливостей TradeNet на основі ІТ-платформи TradeXchange, в якості джерел фінансування та органів контролю було обрано змішану форму, із залученням державного та приватного капіталу. В результаті відкритого конкурсу право на адміністрування та подальше вдосконалення «Єдиного вікна»

Сінгапуру отримала CrimsonLogic Pte Ltd. Змішана форма власності дозволяє митній службі Сінгапуру використовувати можливості і знання компаній, які спеціалізуються у сфері ІТ-технологій. У свою чергу, приватний бізнес має змогу отримати прибутки та повернути свої інвестиції за рахунок зборів за оформлення митної та торгівельної документації в системі TradeNet. Такими зборами є:

– щомісячний збір за обліковий запис користувача в розмірі 20 сінгапурських доларів;

– збір в розмірі 2,88 сінгапурських долара (в тому числі і встановлені державою) за кожну операцію в системі TradeNet.

TradeXchange суттєво спростила обмін діловою та регуляторною інформацією, дозволила надавати додаткові комплексні послуги типу управління ланцюжками поставок, підготовка торгівельної документації, фінансування та страхування вантажів. В самій системі TradeNet суттєво було спрощено подачу митних декларацій. Система TradeNet пройшла перевірку часом на свою ефективність. Спочатку завантажена інформація надходить через уповноважений державний контролюючий орган, а згодом отримується митними і податковими органами, санітарною і ветеринарною службами, банківською системою. 90% усіх операцій в системі TradeNet здійснюються в автоматичному режимі, без втручання людського фактору. В основу автоматизації процесів покладено вдосконалені алгоритми обліку та перевірки цифрових кодів. Система побудована на принципі державно-приватного партнерства та окуповує своє використання на основі встановленого платного доступу.

Ще одним вагомим елементом успіху митниці Сінгапуру є побудована система інформування суб'єктів ЗЕД з усього спектру митних питань – в он-лайн режимі будь-який користувач може отримати вичерпні консультації з питань переміщення товарів, транспортних засобів через митний кордон. Митницею було розроблено та впроваджено спеціальний ігровий додаток, за допомогою якого можна вивчити митні правила переміщення через кордон. Можна впевнено говорити, що основними складовими успіху митниці Сінгапуру є широке інформування з використанням он-лайн технологій та прозорість діяльності, в основу якої покладено активне застосування ІТ-технологій.

Ще одним лідером у застосуванні митних інформаційних технологій є Митно-прикордонна служба США (U.S. Customs and Border Protection – U.S. CBP) – найбільший структурний підрозділ Департаменту (Міністерства) Внутрішньої безпеки США, основним завданням якої виступає митний захист кордонів держави та дотримання митного законодавства та утримання митних платежів. На митні органи покладено повноваження контролю за дотриманням, на лінії кордону, законодавства США з питань міграції; протидії тероризму; переміщення зброї та наркотичних засобів; боротьби з «брудними грошима»; експортного контролю тощо. В структурі U.S. CBP працює близько 56 тис. осіб, із яких більше 20 тис. – проводять щоденний огляд понад 1 млн пасажирів, що прибувають чи залишають країну через більш ніж 300 наземних, морських та повітряних пунктів пропуску, близько 19 тис. – здійснюють наземне патрулювання на кордоні із Мексикою та Канадою, ще близько 2 тис. осіб зайняті питаннями забезпечення санітарної, фітосанітарної, радіаційної, ветеринарної безпеки [13, с.159].

Досвід США у сфері митного контролю є основоположним при розробці рекомендацій ВМО. В основу ефективного його застосування покладено принцип вибірковості контролю та масове використання можливостей інформаційних технологій. Головною передумовою ефективної роботи митної служби США є тотальна автоматизація митних процедур, яка розпочалася ще у 1970 році, коли було прийнято рішення про перехід до організації роботи в автоматичному режимі. Починаючи із 1984 року, почалося впровадження системи автоматизації процесів митного оформлення і контролю ACS (Automated Commercial System), яке завершилося в середині 90-их років ХХ століття. У 1993 році Конгресом США було прийнято Акт про модернізацію митної служби, який, на основі переваг інформаційних технологій, дозволив вдосконалити багато процедур митного контролю та оформлення та розробити нову версію автоматизованої системи митного оформлення та контролю – Customs Automated Commercial Environment (ACE) [4, с. 70]. Наприкінці 90-их років в бездокументарній формі подавалося до 60% імпорتنих та, практично, 100% експортних декларацій.

Після створення U.S. CBP було прийнято рішення про розробку загальнонаціональної інтегрованої Системи даних міжнародної торгівлі ITDS (International Trade Data System), основним завданням якої став всеохоплюючий контроль за переміщенням товарів, людей, платежів, транспортних засобів. Система ACE, як і окремі підсистеми ACS, була включена до нової ITDS, чим суттєво було підсилено інформаційну підтримку процесу митного контролю.

При здійсненні митного оформлення та контролю в системі ACE виокремлюють три основні підсистеми: підсистема взаємодії з учасниками ЗЕД, за допомогою якої подаються електронні декларації, маніфести, здійснюються платежі, необхідні для митної очистки; підсистема аналізу ризику – оцінка вірогідності порушення митних правил на основі наданих під час декларування даних та оперативної інформації із різних джерел; підсистема прийняття рішень – випуск товарів без огляду або із зазначенням обсягів та форм митного контролю із наступним випуском товарів чи його заборону, врахування думки інших контролюючих органів, задіяних у процесах митної очистки – Бюро підакцизних товарів, Адміністрації з контролю продуктів харчування та лікарських препаратів тощо [7].

Залежно від об'єктів митного контролю, створено окремі модулі аналізу ризиків, які в комплексі формують систему управління митними ризиками (далі – СУР) США – ATS (Automated Targeting System), в рамках якої функціонують підсистеми ATS-A (контролю авіаційних перевезень), ATS-L (контролю перевезень на автомобільному транспорті), ATS-R (контролю перевезень на залізничному транспорті), ATS-S (контролю перевезень на морському транспорті), ATS-P (контролю за перевезеннями пасажирів) [1, с. 40]. Також вона забезпечує автоматичний аналіз та оцінку ризиків поставок та переміщень за п'ятьма основними напрямками: експорт; імпорт; сухопутні кордони; повітряні/морські кордони; виявлення та аналіз ризиків по чотирьох попередніх областях, на основі інформації від правоохоронних органів, розвідки та інших джерел в цілях забезпечення прийняття рішень щодо необхідних та достатніх заходів реагування. Практичне застосування СУР здійснюється в 4 етапи (табл. 2).

Таблиця 2

Характеристика етапів управління митними ризиками в США

Етапи управління митними ризиками	Зміст етапу
Збір інформації та формування баз даних	Ідентифікація ризиків здійснюється шляхом автоматизованої інтегрованої системи дотримання законодавства, заснованої на статистичних результатах огляду та оцінки правильності заповнення митних документів; застосування національних критеріїв і митного інспектування.
Аналіз і оцінка ризиків	Зосередження зусиль митників на області найбільшого ризику, шляхом ретроспективного аналізу інформації і тенденцій та застосування диференційного підходу до значимості того чи іншого товару.
Проведення заходів зі зниження ризиків	Необхідними кроками зі зниження ступеню ризику є: виявлення причин, що обумовили формування ризику; напрацювання системи заходів протидії та виділення ресурсів для усунення (мінімізації) ризику.
Контроль та звітування	Інформація про результати заходів із зниження ризику акумулюється у банку даних СУР. При цьому митниця використовує декілька механізмів з контролю за виконанням: план виконання додаткових заходів примусу; доповіді Уряду та Конгресу США; робота митної інспекції; післяопераційний контроль.

Джерело: узагальнено на основі [2; 7; 13]

На відміну від України, де в діяльності СУР преважують фіскальні ризики, основним завданням, яке ставиться перед СУР у США, є виявлення підозрілих осіб, товарів і транспортних засобів, стосовно яких потрібно застосовувати підвищені заходи контролю. Особливо це стало актуальним після подій 11 вересня 2001 року.

Для цього використовуються наступні програмно-інформаційні комплекси:

– APIS (Advance Passenger Information System) – система попереднього інформування про пасажирів, яка розроблена U.S. CBP та використовується перевізниками для інформування контролюючих органів про своїх пасажирів і перевізників, шляхом внесення визначеної інформації про них;

– US-VIZIT – система, що дозволяє порівнювати біометричні дані із біометрикою осіб, стосовно яких є підозри про приналежність до терористичних організацій, здійснення кримінальних злочинів чи незаконної імміграції. Ця база є єдиною для країни та до неї має доступ обмежена кількість осіб, що працюють в контролюючих чи правоохоронних органах;

– SEVIS – інформаційна система для студентів та відвідувачів, що прибувають у США за системою обміну. Це база даних, яка адмініструється Імміграційною та митною поліцією США (ICE), використовується співробітниками U.S. CBP для збору, аналізу та контролю інформації про осіб, які прибувають за програмами обміну а також іноземних студентів із візами F, V, J.

Висновки з проведеного дослідження. Підсумовуючи вищевикладене, необхідно зробити висновок, що основним міжнародним нормативно-правовим актом, який врегулює питання використання митних інформаційних технологій, є Міжнародна конвенція про спрощення і гармонізацію митних процедур (оновлена Кіотська конвенція 1973 року). З метою реалізації положень Кіотської конвенції, Всесвітньою митною організацією у 2018 році було оприлюднено Стратегічне керівництво у сфері інформаційних технологій (Strategic leadership in information technology), яке, не дивлячись на свою теоретичну описовість та рамковість, містить рекомендації і настанови керівникам митних адміністрацій щодо використання інформаційно-комунікаційних технологій у своїй діяльності.

Основними перевагами у використанні митних інформаційних технологій є спрощення митних формальностей, пришвидшення виконання митних процедур, підвищення ефективності митного аудиту та системи аналізу митних ризиків, зменшення суб'єктивного впливу людського фактору тощо.

Аналіз особливостей застосування митних інформаційних технологій у провідних країнах-лідерах дозволяє зробити висновок про наявність двох базових моделей їх використання – сінгапурську (засновану на використанні системи TradeNet, яка дуже суттєво спростила і пришвидшила митні формальності, чим сприяла розвитку зовнішньої торгівлі) і американську

(базується на використанні системи програмно-інформаційних комплексів, які використовуються з метою мінімізації безпекових ризиків і стала особливо актуальною після подій 11 вересня 2020 року).

Література

1. Андреев А. Ф., Андреев В. А. Система управления рисками ФТС России: информационное обеспечение и эффективность применения : монография. Москва : Изд-во Российской таможенной академии, 2014. 112 с.
2. Бойкова М. В. Зарубежный опыт таможенного администрирования : монография. Москва : РИО Российской таможенной академии, 2017. 130 с.
3. Краснов А. Сингапурский опыт таможенного регулирования. «*Novaum*». 2018. № 2. С. 110-111.
4. Малышенко Ю. В. Электронное декларирование в России: теория и реалии. *Таможенная политика России на Дальнем Востоке*. 2007. № 3(40). С. 70-75.
5. Міжнародна конвенція про гармонізацію і спрощення митних процедур (Киотська конвенція) від 18 травня 1973 року (в редакції від 26 червня 1999 року). URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_643/print (дата звернення: 13.07.2020).
6. Мозер С. В. Совершенствование правового института цифровой таможни: анализ модели зрелости ВТамО. *Проблемы экономики и юридической практики*. 2019. № 2. С. 234-240.
7. Офіційний сайт Митної та прикордонної служби США. URL: <https://www.cbp.gov/> (дата звернення: 15.06.2020).
8. Офіційний сайт митниці Сінгапуру. URL: <https://www.customs.gov.sg/> (дата звернення: 15.06.2020).
9. Руководство по модернизации таможенной службы / Под ред. Люка де Вульфа, Хосе Б. Сокола ; пер. с англ. Москва : Издательство «Весь Мир», 2007. 328 с.
10. Сингапурская система TradeNet. Роль частного сектора в развитии и управлении. URL: <https://www.carecprogram.org/uploads/Day3-Singapores-TradeNet-System-Role-of-the-Private-Sector-in-Development-and-Management-ru.pdf> (дата звернення: 12.06.2020).
11. Strategic leadership in information technology. URL: <http://www.wcoomd.org/-/media/wco/public/global/pdf/topics/facilitation/instruments-and-tools/tools/it-guide-for-executives/it-guide-executives.pdf> (дата звернення: 27.04.2020).
12. Таможенные органы Сингапура. *Таможня и бизнес в условиях инноваций: анализ практик управления* : сборник научных докладов студентов 5 курса факультета таможенного дела Российской таможенной академии / отв. испол.: Приходько Л. С., Свешникова О. А. 2019. С. 135-147.
13. Таможенные органы США. *Таможня и бизнес в условиях инноваций: анализ практик управления* : сборник научных докладов студентов 5 курса факультета таможенного дела Российской таможенной академии / отв. испол.: Приходько Л. С., Свешникова О. А. 2019. С. 158-171.

References

1. Andreev, A.F. and Andreev, V.A. (2014), *Sistema upravleniia riskami FTS Rossii: informatsionnoe obespechenie i effektivnost primeneniia* [The risk management system of the Federal Customs Service of Russia: information support and application efficiency], monograph, Izd-vo Rossiyskoy tamozhennoy akademii, Moscow, Russia, 112 p.
2. Boykova, M.V. (2014), *Zarubezhnyy opyt tamozhennogo administrirovaniia* [Foreign experience of customs administration], monograph, RIO Rossiyskoy tamozhennoy akademii, Moscow, Russia, 130 p.
3. Krasnov, A. (2018), "Singapore experience of customs regulation", "*Novaum*", no. 2, pp. 110-111.
4. Malysenko, Yu.V. (2007), "Electronic declaration in Russia: theory and realities", *Tamozhennaia politika Rossii na Dalnem Vostoke*, no. 3(40), pp. 70-75.
5. The Verkhovna Rada of Ukraine (2011), "International convention on the simplification and harmonization of customs procedures" dated 05.03.2011, available at: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_643/print (access date July 13, 2020).
6. Mozer, S.V. (2019), "Improving the law institute of digital customs: analysis of the maturity model of the World Customs Organization", *Problemy ekonomiki i yuridicheskoy praktiki*, no 2, pp. 234-240.
7. "The official site of U.S. Customs and Border Protection", available at: <https://www.cbp.gov/> (access date June 15, 2020).
8. "Official site of Singapore customs", available at: <https://www.customs.gov.sg/> (access date June 15, 2020).
9. Wulf, Luc de and Sokol, Jose B. (Ed.) (2007), *Rukovodstvo po modernizatsii tamozhennoy sluzhby* [Customs Modernization Handbook], Izdatelstvo "Ves Mir", Moscow, Russia, 328 p.
10. "Singapore system TradeNet. The role of the private sector in development and management", available at: <https://www.carecprogram.org/uploads/Day3-Singapores-TradeNet-System-Role-of-the-Private-Sector-in-Development-and-Management-ru.pdf> (access date June 12, 2020).

11. "Strategic leadership in information technology", available at: <http://www.wcoomd.org/-/media/wco/public/global/pdf/topics/facilitation/instruments-and-tools/tools/it-guide-for-executives/it-guide-executives.pdf> (access date April 27, 2020).

12. Prikhodko, L.S. and Sveshnikova, O.A. (Exec.) (2019), "The customs authorities of Singapore", *Tamozhnia i biznes v usloviakh innovatsiy: analiz praktik upravleniia: sbornik nauchnykh dokladov studentov 5 kursa fakulteta tamozhennogo dela Rossiyskoy tamozhennoy akademii* [Customs and business in the context of innovation: analysis of management practices: a collection of scientific reports of 5th year students of the Faculty of Customs of the Russian Customs Academy], Moscow, Russia, pp. 135-147.

13. Prikhodko, L.S. and Sveshnikova, O.A. (Exec.) (2019), "The customs authorities of USA", *Tamozhnia i biznes v usloviakh innovatsiy: analiz praktik upravleniia: sbornik nauchnykh dokladov studentov 5 kursa fakulteta tamozhennogo dela Rossiyskoy tamozhennoy akademii* [Customs and business in the context of innovation: analysis of management practices: a collection of scientific reports of 5th year students of the Faculty of Customs of the Russian Customs Academy], Moscow, Russia, pp. 158-171.